

УКРАЇНА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ДЕСНЯНСЬКОЇ РАЙОННОЇ В МІСТІ КИЄВІ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ДЕСНЯНСЬКОГО
РАЙОНУ МІСТА КИЄВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол педагогічної ради
Центру дитячої та юнацької творчості
Деснянського району міста Києва

Л.В. Квітка 2024 № 08

Навчальна програма з позашкільної освіти
художньо-естетичного напрямку
(декоративно-ужитковий профіль)
студії писанкарства «Світанок України»
Початковий і основний рівні
2 роки навчання

Київ - 2024

Укладач: Коновал Тетяна Олексіївна - керівник студії писанкарства
«Світанок України» Центру дитячої та юнацької творчості
Деснянського району міста Києва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

*«Минає все, залишається тільки дух народу,
матеріалізований у творах народного мистецтва».*

З авторської книги «Писанкова абетка»

Одне з основних завдань духовного виховання – це формування почуття приналежності до свого народу, його традицій, мистецтва, історії. Воно починається не тільки з батьківського слова, але й з предметів народної творчості.

Свою душу, думки, творчий таланти український народ проявив у маленькій писанці – шедевр мініатюрного розпису. Зірочки, меандри, хрестики, берегині, тварини, рослини, які зустрічаються в різних видах народного мистецтва, зокрема в писанкарстві, - це мова української культури. Писанка є оберегом для українця. Вона займає особливе місце в традиційному народному мистецтві, побуті і є візитівкою України на світовому рівні.

Українці - хліборобна нація. Найдорожче багатство для українця - це щедра земля. Землеробство і хліборобство відрізняють нас від народів-завойовників. Зерно на писанках це найпростіший та найпопулярніший символ. Видутки наповнюють зерном, щоб брязкало. Мотанки «Зернівки» виготовляють як оберег від голоду. Борошно - головний інгредієнт тіста для традиційних українських страв. Смачна тістопластика для дітей це: вареники як символ продовження роду, здобні булочки «Пташечки» - символи весни, хліб - всьому голова, а Великдень не буде Великим Днем без смачної пасочки та писанок.

Важливим є долучати батьків до творчого процесу та дослідження родоводу сім'ї, відроджувати народне мистецтво і традиції в побуті, в житті українського народу. Вечорниці, родинні свята, екскурсії, виставки - оновлений формат проведення батьківських зборів.

Метою програми є формування базових компетентностей особистості засобами декоративно-ужиткової творчості, зокрема: писанкарством, лялькарством, витинанням, тістопластикою тощо.

Основні завдання полягають у формуванні у вихованців таких компетентностей:

- *пізнавальної* – ознайомлення з поняттями, знаннями, що стосуються народного мистецтва, а саме - народних звичаїв і обрядів, пов'язаних з написанням писанки; значенням знаків і символів у писанкарстві, їх використанням у писанках;
- *практичної* – оволодіння технологіями різних видів народного мистецтва такими як: писанкарство, бісерне ткацтво, мотанка, витинанка, тістопластика; розвиток моторики пальців та координації рук, впевненого користування символікою кольору;
- *творчої* – формування творчих здібностей у процесі роботи, розвиток фантазії, уяви, естетичного смаку, традиційної культури;
- *соціальної* – виховання на національних засадах, дбайливого ставлення до навколишнього середовища, культури праці, вміння працювати у колективі, формування громадської поведінки, патріотизму, почуття гідності, любові до України, пишатися національними традиціями.

Програма є адаптованою і передбачає варіативність зразків та методів навчання, комбінування або чергування тем, зміни та доповнення до її змісту. Керівник може визначати доцільність такого розподілу, складність програмного матеріалу та вносити до програми відповідні корективи, враховуючи вікові особливості вихованців і календарні свята. Форми роботи мають бути різними - заняття, розваги, фестивалі, конкурси, майстер-класи, екскурсії в музеї, виставки творів народного мистецтва.

Навчальна програма реалізується у студії писанкарства «Світанок України», спрямована на вихованців віком 5-17 років, передбачає 2 роки навчання :

1-й рік навчання - початковий рівень, 144 год на рік, 4 год на тиждень; вік вихованців 5-9 років;

2-й рік навчання - основний рівень, 144 год на рік, 4 год на тиждень; вік вихованців 9-17 років.

Кількісний склад навчальної групи – 10-12 вихованців.

Зміст програми відповідає базовому компоненту дошкільної, шкільної освіти та інтегрує знання вихованців з історії, географії, народознавства, образотворчого мистецтва та народної творчості з поглибленим вивченням писанкарства та відповідає примірній професіограмі: «майстер (писанкар) – займається ремеслом (писанкарством), зберігає та пропагує традиції і народне мистецтво українського народу».

Загальні принципи навчання: традиційність, науковість, доступність, індивідуальний підхід, варіативність, добровільність, бажання, натхнення.

Початковий і основний рівні можуть циклічно щорічно повторюватися, враховуючи вік вихованців, використовуючи варіативність і складність зразків писанок для навчання. На заняттях значна увага приділяється правилам безпеки життєдіяльності та культурі праці. Вони є наскрізними та повторюються на кожному занятті.

У програмі передбачено індивідуальну роботу з вихованцями згідно Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, яке затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 10.12.2008 року за № 1123.

Програма студії писанкарства «Світанок України» в результаті відсутності нової програми даного профілю створена на основі навчальної програми з писанкарства (Л.В. Турукіна, І.О. Василянська, В.П. Мельник) зі збірника навчальних програм з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку, вип. 2/ за ред. Биковського Т.В., Шкури Г.А. , рекомендованого Міністерством освіти і науки України (лист від 08.04.2016 р. № 1/11-4658).

**Початковий рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Тема	Кількість годин		
	Теоретичних	Практичних	Усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Народне мистецтво	2	6	8
Розділ 2. Писанкарство	8	80	88
2.1. Традиційне писанкарство	2	-	2
2.2. Технологія та матеріали	2	38	40
2.3. Символіка в писанкарстві	2	28	30
2.4. Писанкова розмальовка	1	9	10
2.5. Народний фольклор	1	5	6
Розділ 3. Витинанка	2	20	22
3.1. Писанка-витинанка	2	14	16
3.2. Прикраси на вікна	-	4	4
3.3. Різдвяна зірка	-	2	2
Розділ 4. Лялька-мотанка	1	7	8
4.1. Лялька	1	3	4
4.2. Ангелик	-	2	2
4.3. Пташка	-	2	2
Розділ 5. Бісерне ткацтво	1	5	6
5.1. Намисто. Орнамент	1	1	2
5.2. Ткацтво на тренажері	-	4	4
Розділ 6. Тістопластика	-	6	6
6.1. Різдвяні вареники	-	2	2
6.2. Пряники «Писанка-крапанка»	-	2	2
6.3. Булочки «Пташки»	-	2	2
Розділ 7. Конкурси, виставки	-	2	2
Підсумок	-	2	2
Разом	16	128	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год)

Мета, завдання, зміст та організація роботи гуртка. Санітарно-гігієнічні вимоги до організації робочого місця. Інструменти та приладдя. Правила безпеки життєдіяльності.

Розділ 1. Народне мистецтво (8 год)

Теоретична частина. Українські традиції та види народного мистецтва.

Практична частина. Плетіння різдвяного солом'яного павука, вибійка, пришивання гудзиків на тканині «Писанка-крапанка», забави з писанками тощо

Розділ 2. Писанкарство (88 год)

2.1. Традиційне писанкарство (2 год)

Теоретична частина. Писанкарство як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Оберіг. Символи.

2.2. Технологія та матеріали для роботи над писанкою (40 год)

Теоретична частина. Організація робочого місця. Символіка кольору в народному мистецтві. Види барвників. Поділ яйця. Прийоми фарбування.

Практична частина. Приготування анілінових барвників, виготовлення крапанок, виготовлення писанок з простими розподілами, виготовлення одноколірних та двоколірних писанок.

2.3. Символіка в писанкарстві (30 год)

Теоретична частина. Символи на писанках. Різновиди символів. Значення символів. Демонстрація зразків писанок.

Практична частина. Виготовлення писанок з символами сонця, символами води, символами рослин, символами тварин.

2.4. Писанкова розмальовка (10 год)

Теоретична частина. Писанкові прописи. Малюнок писанки на площині.

Практична частина. Створення малюнки писанки. Графічний малюнок на площині крейдою, олівцями, фломастерами на дошці, альбомі писанковими символами.

2.5. Народний фольклор (6 год)

Теоретична частина. Писанка у народному фольклорі (легенди, казки, вірші про писанку. Перегляд відеоматеріалів.

Практична частина. Вивчення та декламування віршів, складання казок про писанку.

Розділ 3. Витинанка (22 год)

3.1. Писанка-витинанка (16 год)

Теоретична частина. Витинанка як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Традиція прикрашання житла витинанками. Види витинанок. Техніка вирізування, безпечна робота з ножицями. Способи складання паперу. Способи вирізування ножицями з паперу. Симетрія. Асиметрія. Двоколірна витинанка. Аплікація.

Практична частина. Вправи на вирізування ножицями з паперу. Робота з шаблонами. Виготовлення двоколірних витинанок (односторонніх та двосторонніх) з різними писанковими символами до свят. Виготовлення вітальних листівок «Писанка» до свят.

3.2. Прикраси на вікна (4 год)

Практична робота. Виготовлення витинанок – сніжинок, янголят, дзвіночків, бордюрів тощо.

3.3. Різдвяна зірка (2 год)

Практична робота. Виготовлення різдвяної зірки для прикрашання приміщення.

Розділ 4. Лялька-мотанка (8 год)

4.1. Лялька (4 год)

Теоретична частина. Лялька-мотанка як вид народного мистецтва. Клаптикова іграшка. Вузликова лялька-мотанка. Традиції лялькарства в Україні. Матеріали для лялькарства.

Практична частина. Виготовлення ляльки-мотанки «Зернівка». Вузликова лялька з ниток.

4.2. Ангелик (2 год)

Практична частина. Виготовлення ляльки-мотанки «Ангелик» (тканинна або нитяна – за вибором).

4.3. Пташка (2 год)

Практична частина. Виготовлення пташки із ниток.

Розділ 5. Бісерне ткацтво (6 год)

5.1. Намисто. Орнамент (2 год)

Теоретична частина. Традиційні українські прикраси з бісеру. Види бісерних прикрас. Орнамент. Техніки виконання бісерних прикрас. Демонстрація виробів.

Практична частина. Складання орнаменту для бісерної прикраси. Технологія виготовлення найпростішого намиста.

5.2. Ткацтво на тренажері (4 год)

Практична робота. Виготовлення прикраси з бісеру технікою ткацтва на найпростішому тренажері.

Розділ 6. Тістопластика (6 год)

6.1. Різдвяні вареники - символ продовження роду (2 год)

Практична робота. Традиційні українські страви. Приготування тіста та технологія виготовлення вареників (напівфабрикат). Різні види оформлення.

6.2. Пряники «Писанка-капанка» (2 год)

Практична робота. Традиційний пряник. Приготування тіста та технологія виготовлення пряників (напівфабрикат).

6.3. Булочки «Пташки» (2 год)

Практична робота. Традиційна випічка. Приготування тіста та формування виробу у вигляді «пташечки» (напівфабрикат).

Розділ 7. Конкурси, виставки, свята (2 год)

Практична частина. Проведення родинних свят, участь у виставках та конкурсах.

Підсумок (2 год)

Практична частина. Проведення заняття-конкурсу на краще виконання писанки за зразком. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- традиції та звичаї українського народу;
- писанкарство та інші види народного мистецтва;
- загальну знакову символіку в українському мистецтві;
- матеріали для писанкарства, властивості яйця і вогню;
- відрізнити крашанки і писанки;
- пісні, вірші, казки пов'язані з писанкою та Великоднем.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- правила техніки безпеки та протипожежної безпеки;
- технологію традиційного писанкарства;
- писати писанкові символи;
- великодні забави з писанками;
- виготовляти вироби народного мистецтва;
- фантазію, творчі здібності.

У вихованців мають бути сформовані компетенції:

пізнавальні – ознайомлення з матеріалами для писанкарства, видами народного мистецтва в Україні, основами писанкарства;

практичні – оволодіння технологією писанкарства на початковому рівні, формування вмінь поводження з відкритим полум'ям, сирим яйцем навичок роботи гарячим писачком;

творчі – формування творчої уяви у вихованців, її художнього смаку та фантазії, образного та просторового мислення;

соціальні - розвиток позитивних якостей особистості: працелюбність, самостійність, наполегливість, формування дружніх стосунків у колективі; дбайливого ставлення до мистецтва українського народу, його історії та традицій.

Основний рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема	Кількість годин		
	Теоретичних	Практичних	Усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Народне мистецтво	2	6	8
Розділ 2. Писанкарство	10	90	100
2.1. Історія та географія	2	-	2
2.2. Технологія та матеріали	2	20	22
2.3. Символіка писанки	2	28	30
2.4. Регіональні особливості	2	18	20
2.5. Авторські писанки	-	22	22
2.6. Кулони зі шкаралупи	-	2	2
2.7. Народний фольклор	-	2	2
Розділ 3. Витинанка	-	10	10
3.1. Писанка-витинанка	-	4	4
3.2. Прикраси на вікна	-	4	4
3.3. Пташки з писанок та витинанок	-	2	2
Розділ 4. Лялька-мотанка	-	6	6
4.1. Ангелик	-	2	2
4.2. Зернівка	-	2	2
4.3. Пташка	-	2	2
Розділ 5. Бісерне ткацтво	-	6	6
5.1. Ткацтво на тренажері	-	2	2
5.2. Браслет. Орнамент	-	2	2
5.2. Котильйон	-	2	2
Розділ 6. Тістопластика	-	6	6

6.1. Різдвяні вареники	-	2	2
6.2. Пряники «Писанка-крапанка»	-	2	2
6.3. Булочки «Пташки»	-	2	2
Розділ 7. Конкурси, виставки	-	4	4
Підсумок	-	2	2
Разом	12	132	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год)

Теоретична частина. Мета, завдання, зміст та організація роботи гуртка. Правила безпеки життєдіяльності. Санітарно-гігієнічні вимоги до організації робочого місця. Інструменти та приладдя.

Розділ 1. Народне мистецтво та традиції українського народу (8 год)

Теоретична частина. Українські традиції та види народного мистецтва.

Практична частина. Плетіння різдвяного солом'яного павука, пришивання гудзиків, український борщ - національна страва, культурна спадщина ЮНЕСКО, забави з писанками тощо.

Розділ 2. Писанкарство (100 год)

2.1. Історія розвитку та географія традиційного писанкарства (2 год)

Теоретична частина.

2.2. Технологія та матеріали для роботи над писанкою (22 год)

Теоретична частина. Організація робочого місця. Розподіл яйця. Види розподілів. Приготування фарбників. Символіка кольору. Послідовність фарбування. Техніка витравлення.

Практична частина. Виготовлення писанок з різними видами розподілів. Виготовлення писанки-крапанки з секційним фарбуванням. Виготовлення одноколірних, двоколірних, багатоклірних писанок. Технологічні особливості виготовлення писанок з білим тлом. Технологічні особливості виготовлення писанок методом витравлення.

2.3. Символіка писанки (30 год)

Теоретична частина. Символічне значення писанки. Символи сонця – найпоширеніші символи на всій етнічній території України. Символи води – зигзаг або хвилясті лінії, грабельки, гребінці тощо. Символи рослин та тварин, їх назви. Значення геометричних символів писанки. Символіка кольору у писанках.

Практична частина. Виготовлення писанок з символами: сонця, води, рослин, тварин, виготовлення писанок з геометричними та релігійними символами. Виготовлення писанок за власним задумом.

2.4. Регіональні особливості писанкарства (20 год)

Теоретична частина. Історико-етнографічна мапа України. Історія писанкарства в Україні. Особливості та стилістика регіональних писанок. Дослідження свого родоводу та походження.

Практична частина. Виготовлення писанок Наддніпрянщини, Полісся, Поділля, Карпат, Східної України.

2.5. Авторські писанки (22 год)

Практична частина. Виготовлення авторських писанок за власним задумом («Вареники», «Борщ» тощо)

2.6. Кулони зі шкаралупи яйця страуса (2 год)

Практична частина. Виготовлення кулона (підвіски) із шкаралупи яйця страуса за традиційною технологією.

2.7. Народний фольклор (2 год)

Практична частина. Вивчення казок, віршів, веснянок, пов'язаних з писанкарством. Власний твір.

Розділ 3. Витинанка (10 год)

3.1. Писанка-витинанка (4 год)

Практична частина. Виготовлення витинанки з паперу у формі писанки (складні розподіли, два, три кольори). Виготовлення привітальних листівок.

3.2. Прикраси на вікна (4 год)

Практична частина. Виготовлення паперових прикрас для прикрашань вікон у приміщенні (писанкові символи).

3.3. Пташки з писанок та витинанок (2 год)

Практична частина. Виготовлення виробу для прикрашання житла – пташки (тіло – писанка, крила та хвіст – витинанка).

Розділ 4. Лялька-мотанка (6 год)

4.1. Ангелик (2 год)

Практична частина. Виготовлення ляльки «Ангелик» з ниток.

4.2. Зернівка (2 год)

Практична частина. Виготовлення ляльки «Зернівка».

4.3. Пташка (2 год)

Практична частина. Виготовлення пташки із ниток (три кольори).

Розділ 5. Бісерне ткацтво (6 год)

5.1. Ткацтво на тренажері (2 год)

Практична частина. Повторення та вдосконалення техніки ткацтва на тренажері.

5.2. Браслет. Орнамент (2 год)

Практична частина. Виготовлення браслета за власноруч створеним орнаментом.

5.3. Котильйон. (2 год)

Практична частина. Виготовлення котильйону - чоловічої прикраси, технікою ткацтва за власним ескізом.

Розділ 6. Тістопластика (6 год)

6.1. Різдвяні вареники - символ продовження роду (2 год)

Практична частина. Виготовлення тіста та ліплення вареників – символів продовження роду (відпрацювання різних видів заціпування тіста).

6.2. Пряники «Писанка-капанка» (2 год)

Практична частина. Читання рецептури, приготування тіста, формування виробу та прикрашання пряників (напівфабрикат).

6.3. Булочки «Пташки» (2 год)

Практична частина. Приготування тіста за рецептурою, формування виробу у вигляді пташки (напівфабрикат)

Розділ 7. Конкурси, виставки, екскурсії (4 год)

Практична частина. Проведення родинних свят, участь у виставках та конкурсах.

Підсумок (2 год)

Практична частина. Проведення заняття-конкурсу на краще виконання писанки за зразком. Підбиття підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- традиції та звичаї українського народу;
- писанкарство та інші види народного мистецтва;
- загальну знакову символіку в українському мистецтві;
- матеріали для писанкарства, властивості яйця і вогню;
- виготовляти традиційні писанки;
- розподіляти поверхню яйця на дві, чотири, вісім рівних частин;
- свій родовід, походження;
- пісні, вірші, казки пов'язані з писанкою та Великоднем.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- правила безпеки життєдіяльності та протипожежної безпеки;
- технологію традиційного писанкарства;
- технологію витравлення;
- писати та поєднувати писанкові символи;

- великодні забави з писанками;
- виготовляти вироби народного мистецтва;
- дотримуватися українських традицій в сім'ї.

У вихованців мають бути сформовані компетенції:

пізнавальні – ознайомлення з матеріалами для писанкарства (робота з писачком або альтернативними пристосуваннями для нанесення воску), видами народного мистецтва в Україні ;

практичні – оволодіння технологією писанкарства (послідовність фарбування, відбілювання та витравлення яйця), вміння безпечно працювати з відкритим полум'ям, гарячим писачком, вміння видувати вміст яйця;

творчі – формування творчої уяви у вихованців, її художнього смаку та фантазії, образного та просторового мислення, гармонійного контрастного поєднання кольорів; створення писанки за власним задумом;

соціальні - розвиток позитивних якостей особистості: працелюбність, самостійність, наполегливість, формування дружніх стосунків у колективі; дбайливого ставлення до мистецтва українського народу, його історії та традицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус О., Сташук З. Школа писанкарства. Київ, 2001.
2. Біняшевський Е. Українські писанки. Київ, 1968.
3. Еліїв З. Двадцять кіп писанок. Нью-Йорк, 1994.
4. Коновал Т. О. Писанкова абетка. Київ, 2007.
5. Манько В. Українська народна писанка. Львів, 2010.
6. Мицик В., Фісун О. Писанки. Київ, 1992.
7. Сташук З. В. Воскресни, Писанко! Збірник навчально-виховних програм «Образотворче та прикладне мистецтво». Київ, 2005.
8. Соломченко О. Г. Писанки українських Карпат. Ужгород, 2002.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Заняття мають бути оснащені відповідними зразками робіт, посібниками, літературою, електронними пристроями та доступом до мережі «Інтернет».

Матеріалами для роботи на заняттях вихованців забезпечують батьки. А саме:

для писанкарства - курячі яйця, фарби, оцет, писачки, свічки, сірники, паперові серветки, вологі серветки, кольорові олівці, крейда;

для витинанки - кольоровий папір, клей, ножиці;

для ляльки-мотанки - тканина, наповнювач (вата, крупа), нитки

для бісерного ткацтва - бісер, нитки, голки;

для тістоластики - харчові продукти, посуд, піч та інше. Свої вироби (вареники, пряники, булочки) діти не вживають на заняттях, а приносять додому як поробку.

Додаток 1

Календар свят в Україні які бажано враховувати при плануванні тем програми

21 вересня – Міжнародний день миру

1 жовтня – День захисників і захисниць України, Покрови, День козацтва

4 жовтня – Всесвітній день тварин

20 листопада – Всесвітній день дитини

6 грудня – День Збройних Сил України; День Святого Миколая Чудотворця

25 грудня – Різдво Христове

1 січня - Новий Рік

12 січня - День народження Марії Приймаченко

21 лютого – Міжнародний день рідної мови

16 квітня – День довкілля

5 травня 2024 року – Великдень (далі за календарем)

8 травня - День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні
1939–1945 років

12 травня - День матері

15 травня – Міжнародний день сім'ї